

Hva bør gjøres med gruveforurensningene i Gaula og Glomma?

Av Jan Habberstad

Jan Habberstad er vassdragsforvalter i miljøvernavdelingen hos Fylkesmannen i Sør-Trøndelag. Han har også vært sekretær i fylkeskommunens vannbruksutvalg.

Situasjon

Nedlagte gruver i Gaula og Glommas nedbørfelt forurenser vassdragene i betydelig grad. I første rekke er miljøvirkningene store for det biologiske miljø med redusert fiske som det mest målbare resultat. Behovet for opprydding er imidlertid tilstede også ut fra hensynet til landskapet og i en viss grad av sikkerhetshensyn.

Det er igangsatt nasjonale overvåkingsprogrammer både i Gaula og Glomma. I Gaula pågår også undersøkelser i regi av NTNF i programmet MVU (miljøvirkninger av vassdragsutbygginger). SFT og NIVA har i en årrekke drevet undersøkelser omkring nedlagte gruver i distriktet.

Gruveforurensningene fortsetter imidlertid og det synes å være på høy tid å konkretisere tiltak som kan gjøre situasjonen bedre. Uten tiltak blir det ingen bedring i tilstanden.

Forutsetninger for å få gjort noe

Aktuelle tiltak som settes inn bør være basert på best mulig kunnskap. Denne kunnskap kan skaffes gjennom fortsatte undersøkelser, pilotprosjekter med erfaringsgrunnlag forut for større tiltak, befaringer, prosjektvurderinger, kostnadsoverslag, anbudsinnhenting og finansieringsutredninger.

Mulighetene for å få gjort noe synes gode allerede i 1987. Årsaken til denne optimisme bygger på det faktum at økonomiske midler synes å ville bli stilt til rådighet for A/S Sydvaranger i forbindelse med oppryddingstiltak i Killingdal. En bergingeniør fra Ålen har tatt et initiativ for å få gjennomført anleggsarbeid i forbindelse med oppryddingstiltakene. Lokalt er det stor interesse for å få gjort noe med problemene.

Hva bør gjøres?

Det igangsatte overvåkingsprogram i Gaula må utvides. Det sentrale moment er å måle vannføring samtidig med at kjemiske komponenter analyseres.

Flere målepunkter må etableres i Gaula og i Glommas tilløpsbekker.

Nedbørfeltene til disse målepunktene må beregnes.

Avrenningsforholdene fra gruvene, slamdammene og slagghaugene må kartlegges nøye.

Volumene av gruveforurensningen søkes kartlagt og beregnet. Dette omfatter stedlige målinger både av slagg og av sedimenter.

Kunnskapsnivået omkring løselighet av tungmetaller undersøkes i laboratorium og

i felt. Følgende pilotprosjekter synes sentrale i denne forbindelse:

Forsøksspyling av bekkefar. Hvordan er sammenhengen mellom vannmengde, vannhastighet, temperatur og løselighet/transport av slam?

Sedimentasjon av gruveforurensninger. Kan sedimentert slam tenkes spylt ut fra bekkefar og samlet inn i sandfiltre/fellingsbassenger?

Rensetiltak på stedet. Kan kjemisk felling ha noen effekt? Kan tilsetning av kalk til dreisvannet gi utfelling?

Tildekking eller behandling av velter må utredes. Er blanding med kalk det eneste aktuelle? Eller finnes det muligheter for å sprøyte på en plastfilm som hindrer kontakt mellom fuktighet og tungmetallholdig slagg?

Hva finnes av egnede masser i området for bruk til evt. tildekking eller til veibygging? Hva blir transportavstandene?

De aktuelle terrenginngrep må utredes. Det kan være snakk om å grave avskjærende grøfter, tette gruveganger, flytte masser osv.

Hvordan organisere arbeidet?

Problemet gruveforurensning har en kompleks ansvarsfordeling. Dette er hovedårsa-

ken til at lite konkret er skjedd med hensyn til tiltak. Det økonomiske grunnlag for å gjennomføre oppryddingstiltak er normalt sett heller dårlige ved gruvnedleggelse.

Den vanskelige økonomiske situasjon i Holtålen kommune bør imidlertid resultere i at Staten denne gang tar et krafttak for å rette opp situasjonen i Gaula. Så får tiltak i Glomma komme i neste omgang. På kort sikt vil det bli en liten, men verdifull sysselsettingsgevinst ved å gjennomføre tiltakene. På lengre sikt vil antakelig forbedret fiske i Gaula antakelig betale mye av de investeringene som nå er nødvendige.

De impliserte parter bør snarest komme sammen til et møte i Ålen eller Røros for å organisere arbeidet med oppryddingstiltak i Gaula og Glomma. Sentrale parter er SFT, A/S Killingdal gruveselskap, Industridepartementet, Fylkesmannen, Holtålen og Røros kommuner.

Det bør opprettes et driftsråd for gjennomføring av aktuelle tiltak.

En prosjektplan må trekkes opp og de forskjellige aktiviteter samordnes i en vannbruksplan for Gaula og en for Øvre Glomma.

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag har utarbeidet en slik prosjektplan med sikte på å lage et forprosjekt om tiltak mot gruveforurensning i Killingdal. Dette er sendt ut til høring blandt impliserte parter.